

Rudyard Kipling

A magányosan sétáló macska

fordította: Jékely Zoltán

Hallgass, várj és figyelj; ez az eset akkor esett, édes gyermekem, amikor a háziállatok még vadak voltak. Vad volt a kutya, vad a ló, a tehén, a juh, és vad volt a disznó – vadabb már nem is lehetett –, s ott járkáltak a ringó-rengő rengetegben a maguk vad csapásain. De minden vadállatok legvadabbika a macska volt. Magányosan kószált, s minden hely egyforma volt neki.

Természetesen vad volt az Ember is. Borzasztó vad. Nem is szelídült meg addig, amíg az asszonnyal nem találkozott, s az meg nem mondta neki, hogy semmi kedve vad módjára élni. Kinézett egy takaros, száraz barlangot, hogy nyirkos avarvacka helyett abban aludjék; a barlang földjére tiszta homokot hintett, csinos rőzsetűzet gyűjtött a barlang zugában, s egy vadló száraz bőrét akasztotta keresztbe – farkával lefelé – a bejárat elé. Aztán így szólt: – Töröld meg a lábad, lelkem, mikor belépsz; mostantól már ez lesz a lakásunk.

És azon az estén, édes gyermekem, tüzes kövön süttött vadjuhot ettek, és vadfokhagymával, vadborssal ízesítették; aztán vadrizzsel, vadmajoránnával és vadkoreanderrel töltött vadrucát, később vadökör velős csontját, vadcseresznyét és vadgránátalmát. Azután a férfi nagy boldogan lefeküdt aludni a tűz mellé, míg az asszony fennmaradt, s hosszan fésülte a haját. Fogott egy birkavállcsontot – a nagy, sima lapockát –, a rajta lévő csodálatos jelekre bámult, még több fát rakott a tűzre, s elkezdett varázsolni. Ő üzte az első énekes varázslatot a világon.

Odakünn a ringó-rengő rengetegben minden vadállat egy helyre sereglett össze, hadd láthassák a tüzet messziről, s álmélkodtak, mi fán teremhet.

Aztán a vadló csak dobbantott egyet vad patájával, s így szólt:

– Ó, barátaim és ellenségeim! Az ember s az asszony ugyan miért csapta azt a nagy világosságot ott a nagy barlangban, s vajon miféle kárunk lesz belőle? A vadkutya felütötte vad orrát, s a sült birka szagát orrontva, így szólt:

– Én odamegyek, megnézem, s majd megmondom; ha szimatom nem csal, valami jó. Macska, jer velem!

– Hogyisne! – mondta a macska. – Én vagyok a magányosan sétáló macska, nekem minden hely egyforma. Nem megyek biz' én.

– Akkor hát többé nem lehetünk barátok – mondta a vadkutya, s kullogva indult a barlang felé. De alig tett meg egy darab utat a kutya, a macska így szólt magában:

– Mindenütt egyforma nekem. Miért ne mehetnék hát magam is hogy bekukkantsak, majd odébbálljak kedvem szerint? – És a vadkutya után surrant halkán, nagyon halkán, s elbűjt valahova, ahonnan mindent hallhatott.

A vadkutya pedig szépen megérkezett a barlang szájához, a száraz lóbórt félretolta orrával, s nagyokat szippantott a sült birkahús illatából. Az asszony a lapockát bámulva megérezte, hogy ott van, elmosolyodott, s így szólt:

– Itt jön az első. Mit akarsz, vadon erdő vad jószágá?

A vadkutya így szólt:

– Ó, ellenségem és ellenségem asszonya, mi az, ami oly jól illatozik a vad erdőben?

Erre az asszony fogott egy sült birkacsontot, s a vadkutya elé dobta, mondván:

– Vadon erdő vad jószágá, nesze, kóstold meg!

A vadkutya beleharapott a csontba: hát jobb ízű volt az minden eddigi falatjánál; mire így szólt:

– Ó, ellenségem és ellenségem asszonya, adj még egyet!

Az asszony így szólt:

– Vadon erdő vad jószágá, segíts az uramnak vadászni napközben, éjjel pedig őrizd ezt a barlangot, s adok én majd neked annyi sült koncot, amennyi beléd fér!

– Tyű! – mondta a macska, amint ott hallgatózott. – Igen bölcs asszony, de nem olyan bölcs, mint én vagyok.

A vadkutya besündörgött a barlangba, fejét az asszony ölébe hajtotta, s mondta:

– Ó, barátom és barátom asszonya, majd segítek én nappal vadászni az uradnak, éjjel pedig őrizni fogom a barlangotokat.

– Tyű! – mondta a leskelődő macska. – Szörnyű ostoba ez a kutya.

Azzal surrant is vissza a ringó-rengő rengetegbe, s vad farkát csóválva tovább járkált vad csapásain. De sohasem szólt senkinek.

Amikor az ember felébredt, így szólt:

– Mit keres itt a vadkutya?

Mire felelt az asszony:

– A neve többé nem Vadkutya, hanem Első Barátunk, mert barátunk lesz örökös-örökkön-örökké. Vidd magaddal, ha vadászni mész.

Másnap az asszony nagy csomó friss zöld füvet vágott a csermelyes mezőn, megszárogatta a tűznél, hogy úgy illatozott, mint a frissen kaszált széna, aztán leült a barlang ajtajában, a lóbórból kihasított egy kötőfékre valót, aztán elkezdte nézni, nézni a birkavállcsontot – a nagy birkalapockát –, és varázslatba fogott. A második énekes varázslatba a világon.

Tova a vad erdőben minden állat csodálkozott, mi ütött a vadkutyaába, s a vadló egyszer csak nagyot dobbantott, s így szólt:

– Odamegyek s megnézem, s majd elmondom, miért nem jött vissza a vadkutya. Macska, jer velem!

– Hogyisne! – mondta a macska. – Én vagyok a magányosan sétáló macska, nekem minden hely egyforma. Nem megyek én.

De azért a vadló után óvakodott halkán, nagyon halkán, s megbújt valahol, hogy mindent hallhasson.

Ahogy az asszony meghallotta a ló dobogását s botladozását hosszú sörényében, így szólt, elmosolyodva:

– Itt jön a második. Vadon erdő vad jószágá, mit kívánsz?

A vadló így szólt:

– Ó, ellenségem és ellenségem asszonya, hol van a vadkutya?

Az asszony nevetett, fogta a lapockacsontot, belenézett, s mondta:

– Vadon erdő vad jószágá, nem a vadkutyaért jöttél te ide, hanem a jó fű illatáért!

S a vadló, dobogva és sörényében botladozva, azt mondta:

– Ez igaz. Hadd egyem meg.

Az asszony így szólt:

– Vadon erdő vad jószága, hajtsd le vad fejed, s viseld, amit rád adok, s akkor majd eheted a csodálatos füvet, háromszor napjában.

– Tyű! – szólt a macska, amint ott hallgatózott. – Okos asszony ez, de nem olyan okos, mint én.

A vadló lehajtotta a fejét, s az asszony rádobta a kötőféket; a vadló fújt egyet az asszony lábára, s szólt:

– Ó, úrnőm, asszonya az én uramnak! Szolgátok leszek a csodálatos fű kedvéért.

– Tyű! – mondta a macska hallgatózván –, szörnyű ostoba ez a ló.

Azzal surrant is vissza a ringó-rengő rengetegbe, s vad farkát csóválva járkált tovább vad csapásain. De nem szólt senkinek soha.

Amikor az ember s a kutya megjött a vadászatról, megszólalt az ember:

– Mit keres itt a vadló?

És felelt az asszony:

– Az ő neve többé már nem Vadló, hanem Első Szolgánk, mert ő fog hordozni bennünket helyről helyre örökös-örökkön-örökké. Kapj a hátára, ha vadászni mész.

Másnap a vadtehén, vad fejét magasra tartva, hogy vad szarvai bele ne akadjanak a vad bozótba, felment a barlanghoz; a macska persze, nyomában, s ismét elbűjt, mint azelőtt. És a vadtehén odaigérte mindennapi tejét az asszonynak a csodálatos fűért cserébe; a macska pedig visszasurrant a ringó-rengő rengetegbe, s vad farkát csóválva járkált tovább vad csapásain, éppen úgy, mint azelőtt. De nem szólt senkinek soha.

S amikor az ember a lóval s a kutyával hazajött a vadászatról, s ugyanazt kérdezte, amit máskor, az asszony így felelt:

– A neve többé már nem Vadtehén, hanem Jó Táplálékadó. Ő adja majd nekünk a meleg tejet örökös-örökkön-örökké, s majd én gondját viselem, mialatt te Első Barátunkkal és Első Szolgánkkal odajársz vadászni.

Másnap a macska lesbe állt; figyelte, hogy vajon megy-e még valami vad a barlang elé, de semmi sem mozdult a ringó-rengő rengetegben. Így hát a macska maga járult oda; és látta, amint az asszony tejet fej, s látta a barlangi tűz világát, s érezte a meleg, fehér tej szagát. S a macska megszólalt:

– Ó ellenségem s ellenségemnek asszonya, ugyan hová ment a tehén?

Az asszony elmosolyodott, s így szólt?

– Vadon erdő vad jószága, eredj csak vissza a vadonba! Hajamat már befontam, a varázscsontot félretettem, s különben sincs szükségünk több baráttra vagy szolgára a barlangunkban.

A macska így szólt:

– Én nem vagyok barát és nem vagyok szolga. Én a magányosan sétáló macska vagyok, és be akarok kerülni a barlangba.

Az asszony így szólt:

– Akkor miért nem jöttél az Első Baráttal az első este?

A macskát elöntötte a méreg, s mondta:

– Tán mesélt rólam valamit a vadkutya?

Az asszony pedig nevetve mondta:

– Te vagy a magányosan sétáló macska; és minden hely egyforma jó neked. Sem barát, sem szolga nem vagy. Magad mondtad. Most hát eredj, s sétálj tovább magányosan, hisz jó neked mindenütt.

A macska erre szomorúságot színlelt, s azt mondta:

– Hát én sohasem kerülhetek be a barlangba? Sohasem ülhetek le a meleg tűzhöz? Sohasem ihatom meleg, fehér tejet? Te nagyon bölcs és nagyon szép vagy. Nem lehetsz szívtelen még egy macskához sem.

Az asszony így szólt:

– Tudtam, hogy bölcs vagyok, de hogy szép is: nem tudtam. Kössünk hát egyezséget. Mihelyt egyetlen dicsérő szót mondok neked, ám bejöhetsz a barlangba.

– S ha két dicsérő szót mondanál? – kérdezte a macska.

– Soha! – mondta az asszony. – De ha netán mégis mondanék, akkor a tűz mellé ülhetsz a barlangban.

– S ha hármát mondanál? – kérdezte a macska.

– Soha! – mondta az asszony. – De ha netán mégis mondanék, háromszor ihatsz naponta meleg, fehér tejet örökös-örökkön-örökké.

Erre a macska felgömböcskötötte a hátát, s így szólt:

– Most véssé emlékezetébe a lóbőr a barlang bejáratán, a tűz a barlang zugában s a tűz mellett a tejesfazék, amit ellenségem és ellenségemnek a felesége mondott! – Azzal eliramodott a ringó-rengő rengetegbe, s vad farkát csóválva tovább kószált vad csapásain.

Este, amikor az ember a lóval s a kutyával hazajött a vadászatról, az asszony semmit sem szólt nekik a macskával kötött egyezségről, mert attól tartott, hogy nem fog nekik tetszeni.

A macska pedig mind beljebb s beljebb került a ringó-rengő rengetegbe, a maga vad csapásain – s oly hosszú időre, hogy az asszony teljesen megfeledkezett róla. Csupán a denevér, mely a barlang zugában csimpaszkodott, a kicsi lábánál-feje denevér tudta, hova rejtőzött a macska. S a denevér minden este elrepült a macskához, hogy elújságot, mi történt. Egy este azt mondta a denevér:

– Kisbaba van a barlangban. Friss, kövér, apró és piros kisbaba, s az asszony odavan érte, úgy szereti.

– Úgy? – szólt a macska fülét hegyezve. – Hát a baba mit szeret?

– Minden puha és csiklandós holmit – mondta a denevér. – Meleg dolgokat szeret a kezébe venni, amikor aludni készül. Szeret játszani velük. Minden effélét szeret.

– Ó – mondta a macska fülét hegyezve –, akkor itt az időm!

Másnap este a macska átszelte a ringó-rengő rengeteget, s reggelig megbújt a barlang táján. Az ember, a kutya s a ló elment vadászni. Ezen a reggelen az asszony buzgón süttött-főzött, de a baba kiabálása abba-abbahagyta vele. Fogta s kivitte a barlang elé, s kezébe nyomott, játszani, egy marék kavicsot. De a baba csak tovább óbégatott.

A macska pedig kinyújtotta bársonyos talpát, megcirógatta a baba arcát, mire az gügyögni kezdett; aztán kövér térdéhez törleszkedett, s kövér tokáját megcsiklandozta a farkával. A baba pedig kacagott. Az asszony meghallotta, s elmosolyodott.

Aztán a denevér, a kicsi fejénél-lába denevér, aki most a barlang szájában csüngött, megszólalt:

– Ó, asszonykám és gazdámnak asszonya s gazdám fiának anyja, a vadon erdőnek egy vad jószága csodálatosan eljátszadozik a kicsinyeddel.

– Áldásom a vad jószágra, akárki az! – szölt az asszony kiegyenesedve. – Rengeteg dolgom volt ma reggel, s ő jó szolgálatot tett nekem.

Nos, ebben a szempillantásban, édes gyermekem, a száraz lóbőr, mely farkával lefelé lógott a barlang nyílásán – zsupp! – lezuhant, mert az egyezséget, melyet az asszony a macskával kötött, nem felejtette el, s mire az asszony odament, hogy felrakja – láss csudát! –, a macska bent ült nagy kényelmesen a barlangban.

– Ó, ellenségem, ellenségemnek asszonya és ellenségemnek anyja – mondta a macska –, itt vagyok! Mert egy szót mondtál dicséretemül, most már nyugodtan ülhetek a barlangban örökös-örökkön-örökké. De azért én most is a magányosan sétáló macska vagyok, s nekem minden hely egyforma.

Az asszony nagyon bosszankodott, ajkát összeszorította, aztán rokkájához ült, s elkezdett fonni.

De a baba kiabált, amiért a macska elment, s az asszony hiába csitítgatta, csak hánytorgott, rúgkapált, hogy az arca is belekékült.

– Ó, ellenségem és ellenségemnek asszonya és ellenségemnek anyja – mondta a macska –, húzz ki egy szálát fonott fonalaid közül, kösd az orsóhoz, s húzd végig a földön, s én olyan varázslattal szolgálok, hogy kisbabád oly hangosan fog kacagni tőle, ahogy most kiabál.

– Megteszem – mondta az asszony –, mert fonalam lejárt; de ne hidd, hogy meg is köszönöm neked!

Fogott egy szálát, rákötötte a kicsi agyag orsónehezékre, s végighúzta a földön, a macska pedig utána vetette magát, mancsával elkapta, egyet-kettőt bucskázott vele, hol a vállára dobta, hol hátsó lábai közé fogta, majd úgy tett, mintha elvesztette volna, aztán rávetette magát, míg végre a baba csakugyan oly hangosan kacagott, ahogyan azelőtt kiabált, majd a macska után totyogott, s addig hancúroztak a barlangban, míg csak bele nem fáradt, s a macskával a karjai közt, álmra nem hajtotta fejét.

– Most pedig – mondta a macska – olyan nótát énekelek a babának, hogy egy jó óráig aluszik tőle.

Azzal elkezdett dorombolni, hol hangosabban, hol halkabban, hol halkabban, hol hangosabban, míg a babát el nem nyomta az álom. Az asszony elnézte őket mosolyogva, majd így szölt:

– Ez igazán csodálatos volt! El kell ismerni, roppant ügyes állat vagy, te macska!

Hát abban a szempillantásban, édes gyermekem, a tűz füstje odabent a barlang zugában csak – hu! – elkezd hömpölyögni a mennyezetről, mert jól emlékezett az asszony és a macska egyezségére. És mire eltisztult onnan – láss csudát! –, a macska ott ült a tűz mellett nagy kényelmesen.

– Ó, ellenségem és ellenségemnek asszonya és ellenségemnek anyja – mondta a macska –, ládd, itt vagyok! Mert a második dicsérő szót is kimondtad, s most már nyugodtan ülhetek itt a tűznél a barlang zugában örökös-örökkön-örökké. De azért most is a magányosan sétáló macska vagyok, s nekem minden hely egyforma.

Az asszony erre már nagyon-nagyon megmérgeződött, haját leeresztette, a tűzre még több fát tett, elővette a birkacsontot, a széles lapockát, s varázslatba fogott, ami majd megóvjá attól, hogy a harmadik szót is ki kelljen

a macska dicséretére mondania. De ez már nem énekes varázslat volt, édes gyermekem, hanem néma varázslat; s fokról fokra olyan, de olyan csendes lett a barlang, hogy egy icurka-picurka egér előbújt az egyik lyukból, s végigfutott a barlang földjén.

– Ó, ellenségem és ellenségemnek asszonya és ellenségemnek anyja – mondta a macska –, ez az egérke is a varázslathoz tartozik?

– Jaj, dehogy tartozik! – visított az asszony. A lapockacsontot elejtette, felugrott a zsámolyra a tűz mellett, s haját ijedtében – nehogy az egér felszaladjon rajta – villámgyorsan kontyba rakta.

– Úgy – szólt a macska ravaszul –, akkor hát nem fog ártani nekem, ha megeszem?

– Dehogy fog ártani – mondta az asszony, haját fonogatva –, csak edd meg gyorsan, s örökké hálás leszek!

A macska egyet szökött, s az egérkét megfogta; az asszony pedig így szólt:

– Ezer hála! Még az Első Barát sem eléggé fürge ahhoz, hogy az egeret ilyen ügyesen elfogja. Te roppant okos lehetsz!

Ebben a szempillantásban, édes gyermekem, a tűzön lévő tejesfazék – reccs!

– kettérepedt, mert emlékezett az asszony és a macska egyezségére. Mire pedig az asszony leszállt a zsámolyról, a macska – láss csudát! – javában lefetyelte a meleg tejet a fazék egyik darabjából.

– Ó, ellenségem és ellenségemnek asszonya és ellenségemnek anyja – mondta a macska –, itt vagyok! Mert a harmadik szót is kimondtad dicséretemre, így hát nyugodtan ihatom meleg tejet naponta háromszor is, örökös-örökkön-örökké! De azért most is a magányosan sétáló macska vagyok, s nekem minden hely egyforma.

Erre már az asszony is elkacagta magát, egy fazék meleg tejet tett a macska elé, s így szólt:

– Hej, te macska, bölcsőbb vagy, mint az ember! De ne feledd, hogy az egyezséget nem az emberrel s nem a kutyával kötötted, s nem tudhatom, mit tesznek, ha hazajönnek.

– Törődöm én avval? – mondta a macska. – Ha megvan a helyem a barlangban a tűznél, s meleg tejem naponta háromszor, felőlem tehet az ember s a kutya, amit akar.

Este, mikor az ember s a kutya bement a barlangba, az asszony elmesélte nekik az egyezés történetét; a macska somolyogva ült a tűz mellett azalatt. Aztán az ember így szólt:

– Jó, jó, de nem velem s nem az utánam jövő igazi férfiemberrel csinált egyezséget!

Azzal levetette két bőrbocskorát, letette kis kőfokosát (ez összesen három), aztán fogott egy darab tűzifát meg egy fejszét (ez összesen öt), mindent szép sorjában a keze ügyébe rakott, s így szólt:

– Most pedig mi kötünk egyezséget! Ha nem egerészel, amikor a barlangban vagy örökös-örökkön-örökké, én hozzád vagdosom ezt az öt dolgot, mihelyt meglátlak, s így tesz majd minden utánam jövő igazi férfiember!

– Ó – szólalt meg az asszony figyelmezve –, bölcsnek bölcs ez a macska, de nem olyan bölcs, mint az én emberem.

A macska szemügyre vette az öt dolgot (szörnyű bütykösnek látszott valamennyi), s így szólt:

– fogok ugyan egerészni, amikor a barlangban vagyok, örökös-örökkön-

örökké; de azért mégis a magányosan sétáló macska vagyok, s nekem minden hely egyforma.

– De bezzeg nem, ha én itthon vagyok! – mondta az ember. – Ha nem mondtad volna ezt az utolsót, ezeket a vackokat mind félretettem volna örökös-örökkön-örökre; de ezentúl bizony hozzád vágom a két bocskoromat s a kis kőfokosomat (ez már három), valahol csak meglátlak! S ugyanígy tesz majd minden utánam jövő igazi férfiember!

Erre megszólal a kutya:

– Álljunk meg egy szóra. Sem velem, sem az utánam jövő igazi kutyákkal nem kötött a macska egyezséget!

Fogát kimutatta, s folytatta:

– Ha nem vagy kedves a babához, amíg én a barlangban vagyok, örökös-örökkön-örökké: addig hajkurászlak, amíg meg nem foglak, s ha megfogtalak, megharaplak. S így tesz majd utánam minden igazi kutya.

– Ó – szólt az asszony –, bölcsnek nagyon bölcs a macska, de mégsem olyan bölcs, mint a kutya.

A macska szemügyre vette a kutya fogait (bizony nagyon élesnek látszottak!), s ezt mondta:

– Én kedves is leszek a babához, amikor csak a barlangban vagyok, örökös-örökkön-örökké, amíg csak túlságosan meg nem cibálja a farkamat! De azért mégis a magányosan sétáló macska vagyok, s nekem minden hely egyforma.

– De nem amikor én itt vagyok! – acsarkodott a kutya. – Ha nem toldottad volna hozzá ezt az utolsót, örökös-örökkön-örökre becsuktam volna a számat, de ezentúl felkergetlek a fára, valahányszor találkozom veled. S így tesz utánam minden igazi kutya.

Erre az ember két bocskorát s kis kőfokosát (összesen három) egymás után a macskához vágta, a macska pedig uzsgyi, ki a barlangból, a kutya pedig felkergette egy fára; és attól a naptól fogva, édes gyermekem, öt igazi férfiember közül három mindig a macskához vagdossa a keze ügyébe kerülő holmikat, valahányszor találkozik vele, s minden igazi kutya felkergeti a fára. De a macska is állja a maga részét az egyezségben. Egeret öldös, és szórakoztatja a kisdedeket, amikor bent van a házban, mindaddig, amíg meg nem húzzák túlságosan a farkát. De ha ezt meg is tartja, időről időre, különösen, ha a hold felkél, s leszáll az éjszaka, ismét csak az a macska, aki magányosan sétál, s akinek minden hely egyforma. Ilyenkor aztán kiszökik a ringó-rengő renetegbe, vagy a nyirkos, vad fákra, vagy a nyirkos, vad háztetőkre, s vad farkát csóválva járkál a maga vad csapásain.